

quidem vnus est deus qui iustificat circumcisiones: id est iudeos ex fide: vt enim dicit Sal. 5. In xpo iesu neq; circūcisio neq; preputium. Quid autē dicitur ex fide: s; fides: s; gloria est oīno idē: potest tamē aliqua differētia attendi. Nā hec prepositio ex designat aliquando causam remotā. hec prepositio per p̄pinq̄as. Iudei ergo iustificari dicuntur ex fide: qui a fides fuit p̄ma causa ex qua p̄cessit circūcisio et cetera sacramēta legalia: et ita iudeos iustificat fides sicut quedam causa p̄maria per quasdam medias causas: s; gentiles p̄ ipsam fidem immediate iustificantur.

¶ Deinde euz dicit. (Legem ḡ.) Excludit quandam obiectionem. posset enim aliquis dicere q̄ predictam legem destrueret: et ideo querit dicens. (Legē ḡ destrui p̄ fidē.) ex hoc. s; q̄ dicimus hoies iustificari sine opibus legis. Et r̄idet. (Absit.) s; illud Mat. 5. Non preteribit iota vnū aut vnus apex r̄c. Subdit autē: (sed legē statuimus.) i. p̄ fidem legem perficimus et adimplemus s; illud Mat. 5. Non veni soluere legem: sed adimplere. et hoc quātum ad p̄cepta cerimonialia que cum essent figuralia p̄ hoc statuitur et adimplent q̄ veritas significata per ea in fide xpi exhibetur et etiam quātum ad moralia: q; fides christi auxiliū gratie confert ad implenda moralia p̄cepta legis. Addit etiam quedā consilia per que p̄cepta moralia tutius et firmitus conseruantur. CAP. III.

¶ Quid ergo dicemus inuenisse abraham patrem nostrum s; carnem? Si enim abraham ex operibus legis iustificatus est: habet gloriam: sed non apud deum. Quid enim dicit scriptura? Credidit abraham deo: et reputatum est illi ad iustitiam. Et autē qui opatur merces non imputatur s; gratiam: sed s; debitū. Et vero qui non operatur: credēti autem in est qui iustificat impium: reputatur fides eius ad iustitiam s; p̄positū gratie dei: sicut et dauid dicit beatitudinem hominis cui deus accepto fert iustitiam sine operibus. Beati quorū remisse sunt iniquitates et quorū tecta sunt peccata. Beatus vir cui non imputabit dominus peccatum. Beatitudo ergo hec in circūcisione tantum manet an etiam in preputio? Dicitur enim quia reputata est fides abrahe ad iustitiam. Quomodo ergo reputata est? In circūcisione an in preputio? Non in circūcisione: sed in preputio.

¶ Postq̄ apls exclusit iudeoz gl̄iam quas habebant in lege per eam se gentibus preferentes. hic excludit eoz gl̄iam q̄tum ad circūcisionē. Et circa hoc duo fac. primo resumit q̄nē quā supra posuerat dicens. Que est utilitas circūcisionis? Et q; abraham p̄mus mandatus de circūcisione accepit: vt dicitur Gen. 17. Ideo questionē iterat in persona ipsius abrahe dicens. Si ita est q̄ deus iustificat preputium sicut et circūcisionem. quid ergo dicemus inuenisse utilitatis Abraham patrem nostrum s; carnem. i. s; circūcisionem carnalem et s; alias obseruantias carnales. videtur esse inconueniens si dicatur q̄ nihil utilitatis inuenit cū dicat. Ysa. 48. Ego dñs docēs te vitilia. ¶ Secundo ibi. (Si enim abraham r̄c.) Respondet p̄positē questionē. Et duo facit. p̄mo ostendit q̄ abraham

non hoc inuenit per circūcisionem et cetera legis opera q̄ per eam iustificaretur: sed magis per fidem. Secundo commendat fidem ipsius. ibi. (Qui contra spem r̄c.) ¶ Circa p̄mū duo facit. p̄mo ostendit p̄positū ratione accepta ex parte diuine acceptationis. Secundo ratione diuine p̄missionis. ibi. (Non enim per leges r̄c.) ¶ Circa p̄mū duo facit. p̄mo p̄ponit q̄dam cōditionalem. Secundo p̄bat destructionē consequentis. ibi. (Quid enim dicit scriptura r̄c.) Tertio probat ipsam cōditionalem. ibi. (Sicut et dauid r̄c.) ¶ Circa p̄mū itendit apostolus sic argumētari. Si abraham iustificatus esset ex operibus legis non haberet gl̄iam apud deum. ergo non ex operibus iustificatus. Proponit ergo cōditionalem dicens. Quis est quid abraham inuenit s; carnalem circūcisionem. Et manifestū est q̄ hoc non inuenit vt iustificatus sit ex operibus legis: ita. s; q̄ eius iusticia in operibus legis cōsistat. habet quidē gl̄iā. s; apud hoies qui exteriora facta vidēt sed non apud deum qui videt in occulto. s; illud p̄. Re. 16. Deus autem intuetur cor. p̄. Corin. 3. Nemo vestrum gl̄ietur in hoibus r̄c. Unde contra quosdā dicitur. Job. 12. Dilexerunt magis gl̄iam hominum q̄ dei. ¶ Sed cōtra hoc potest obijci: q; ex consuetudine operum exteriorum generatur interior habitus s; que etiam cor hominis bene disponitur vt sit promptus ad bene operandū: et in bonis operibus delectetur: sicut philosophus docet in secundo ethi. ¶ Sed v̄m est. q̄ hoc habet locum in iusticia humana per quas. s; homo ordinatur ad bonum humanū. Diuini enī iusticie habitus per opera humana potest acquiri. sed iusticia que habet gl̄iam apud deum ordinatur ad bonum diuinitatis. s; future gl̄ie que facultatē humanam excedit: s; illud p̄. Cor. 2. In cor hoīs non ascendit que preparauit deus diligētibus se. Et ideo opera hoīs nō sunt p̄portionata ad huius iusticie habitū causandū. s; opus iustificari interior cor hominis a deo vt opera faciat p̄portionata diuine gl̄ie.

¶ Deinde euz dicit. (Quid enim r̄c.) Destruit sequeus: qd̄ fuit negatiuum. probando affirmationem oppositam. s; q; abraham habebat gl̄iam apud deum. Et hoc probat per auctoritates scripture quā p̄mo apls ponit. 2. exponit ibi. (Et autē r̄c.) Dicit ergo p̄mo. Dico abraham sic iustificatus esse q̄ habet gl̄iam apud deum. Quid enim scriptura dicit. Gene. 15. Credidit abraham deo p̄mittēti sibi seminis multiplicationē. Eccle. 2. Crede deo et recuperabit te. Et reputatū est illi. s; a deo ad iustitiam. p̄. Mach. 2. Abraham in tentatione inuentus est fidelis. Et sic patz q̄ apud deū a quo est ei reputatū ad iusticiā q̄ credidit gl̄iā habet. Est autē considerandū q̄ iusticiā quā deus reputat scriptā exprefit non in aliquo exteriori opere: sed in interiori fide cordis quā solus deus intuetur. Luz at dicatur triplex esse actus fidei. s; credere deū deo et in deū. posuit hunc actū q̄ est credere deo qui est p̄p̄ius actus fidei eius sp̄m demonstrās. Nā credere in deum demonstrat ordinē fidei ad finē qui est per charitatē credēdo in deum ire: qd̄ charitas facit. Et sic sequit sp̄m fidei. Credere autē deum demonstrat fidei mām s; q̄ est virtus theologica habens deum p̄ obiecto. Et ideo hic actus nondū attingit ad sp̄m fidei: q; si aliq; credat deum esse per aliquas rationes humanas et naturalia signa nondū dicit fides habere de qua loquimur: sed solum quādo ex hac ratione credit: q̄ est a deo dictum. qd̄ designatur per hoc q̄ dicit credere deo: et ex hoc fides specificatur sicut et quilibet cognoscitiuus habitus speciē habet ex ratione per quas assentit in aliquid. Alia enī ratione inclinatur ad assentiendum habens habitum scientie. s; per demonstrationem et alia ratione habens habitū opinionis. s; per syllogismum dyalecticum.

Ad romanos

Deinde cum dicit. (Et autem qui operatur etc.) Exponit predictam auctoritatem quantum ad hoc quod dicitur. reputatum est illi ad iustitiam. et tangit in slo. duplex horum verborum expositio. Prima est secundum quod referunt ad finale mercedem de qua primo ostendit qualiter se habeat ad opera. secundo qualiter ad fidem ibi. (Et vero qui non etc.) Dicit ergo primo quod ei qui operatur. scilicet opera iusticie merces eterne retributio: de qua dicitur Ysa. 4. Ecce merces eius cum eo. non reputat secundum gratiam tamen sed secundum debitum. secundum illud Math. 20. Nonne ex denario convenisti mecum? Sed est quod dicitur. infra. 6. Gratia dei vita eterna. Et infra. 8. Non sunt condigne passionibus huius temporis ad futura gloria. Sic igitur illa retributio non fit secundum debitum sed secundum gratiam. Sed dominum est quod opera humana possunt considerari dupliciter. Uno modo secundum substantiam operum. et sic non habent aliquid condignum ut eis merces eterne glorie reddatur. Alio modo possunt considerari secundum suum principium. puta. scilicet ex impulsu dei aguntur secundum propositum dei predestinantis: et hoc eis debetur merces predicta secundum debitum: quod et in octavo dicitur. Qui spiritu dei aguntur hi sunt filii dei. si autem filii et heredes.

Deinde cum dicit. (Et vero etc.) Ostendit qualiter se habeat merces eterna ad fidem dicens. ei vero qui non operatur. scilicet exteriora opera. puta quod non habet tempus operandi: sicut patet in baptizato statim mortuo credenti in eum qui iustificat impiu. scilicet in deum. de quo dicitur infra. octavo. Deus qui iustificat. reputabitur fides eius. scilicet sola sine exterioribus operibus ad iustitiam. id est ut per eam iustus dicatur et iusticie premissis accipiat. sicut si opera iusticie fecisset: et illud infra. decimo. Corde creditur ad iustitiam: et hoc secundum propositum gratie dei: id est secundum quod deus proponit ex gratia sua homines salvare. infra. octavo. His qui secundum propositum vocati sunt sancti. Ephe. 1. Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sue. Alia expositio est ut hoc referat ad hominis iustificatioem. Dicit ergo. Et autem qui operatur: id est si aliquis per opera iustificatur. ipsa iusticia imputaretur quasi merces non secundum gratiam sed secundum debitum. infra. undecimo. Si autem gratia iam non ex operibus alioquin gratia iam non est gratia. Et vero qui non operatur. ut scilicet per sua opera iustificetur. credenti autem in eum qui iustificat impius computabitur hec eius fides ad iustitiam secundum propositum gratie dei. non quidem ita quod per fidem iustitiam mereatur: sed quod ipsum credere est primus actus iusticie quam deus in eo operatur. ex hoc enim quod credit in deum iustificante: iustificationi eius subicitur se: et sic recipit effectum. Et hec expositio est litteralis: et secundum intentionem apostoli qui facit viz in hoc quod in Hebr. 12. dictum est. Reputatum est illi ad iustitiam: quod consuevit dici: quod id quod minus est ex parte alicuius reputatur ei gratis ac si totum fecisset. Et ideo apostolus dicit quod hec reputatio locum non haberet si iusticia esset ex operibus: sed solum habet locum secundum quod est ex fide.

Deinde cum dicit. (Sicut et David etc.) Probat conditionem premissam ex auctoritate psalmi. Cuius primo premitit sensum. Secundo ponit verba eius. ibi. (Beati quorum etc.) Tertio excludit falsum intellectum. ibi. (Beatitudo etc.) Dicit ergo. Sicut et David dicit id est asserit beatitudinem hominis esse illius. scilicet cui deus fert: id est dat iustitiam. Accepto. id est gratis sine operibus precedentibus. Ad titu 3. Non enim ex operibus iusticie que fecimus nos. Beatitudo autem hominis est a deo: secundum illud ps. Beatus vir cuius est dominus deus eius. Sic igitur manifestum est illum habere gloriam apud deum quod non ex operibus legis iustificat: ut dictum est.

Deinde cum dicit. (Beati quorum etc.) Ponit verba David predictam sententiam continentia. et dicit eos esse beatos quorum remittuntur peccata. et sic patet quod non habuerunt plus bona opera ex quibus iustitiam seu beatitudinem consequerentur. Est autem triplex peccatum. scilicet originale. actuale et mortale. et actuale et veniale.

Primo ergo quantum ad originale dicit. Beati quorum remissa sunt iniquitates. Ubi considerandus est quod peccatum originale iniquitas dicitur: quod est carentia originalis iusticie: per quam secundum equitatem ratio hominis subiciebatur deo: inferiores vires rationi: et corpus anime. sed per peccatum originale hec equitas tollitur: quod postquam ratio dicitur esse subiecta deo: inferiores vires rationi rebellant et corpus ab obedientia anime subducitur per corruptionem et mortem. Unde in ps. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum. Utrobique autem peccatum originale pluraliter significatur. Uel propter plures homines in quibus multiplicatur originale peccatum. Uel potius quod virtute continet in se quodammodo omnia peccata. Quod autem peccatum originale remitti dicitur: quod transit reatus superveniente gratia: sed remanet actu remanente fomite siue concupiscentia: que non tollitur totaliter in hac vita: sed remittitur siue mitigatur. Secundo quantum ad actuale mortale dicit. Et quorum tecta sunt peccata. Dicunt autem peccata tegi diuino conspectui quantum non inspicit ea ad puniendum. ps. Operuisti omnia peccata eorum. Tertio quantum ad veniale dicit. Beatus vir cui non imputavit dominus peccata. ut scilicet per peccata intelligantur peccata venialia: que licet leuia sint: tamen per multa homo separatur a deo. scilicet per Paralipo. 3. Dominus bonus propiciabitur cunctis qui in toto corde requirunt illum et non imputabit illis quod minus sancti sunt.

Possunt autem et hec tria aliter distingui. Sunt enim in peccato tria. Quorum unum est offensam dei. Et quantum ad hoc dicit. Beati quorum remissa sunt iniquitates. Et quod homo dicitur remittere offensam sibi. Ysa. 4. Dimissa est iniquitas illius. Aliud est ipse actus inordinatus culpe qui non fuisse factus ex quo semel perpetratus est: sed tegitur manu misericordie diuine: ut quasi pro non facto habeatur. Tertium est reatus pene. et quantum ad hoc dicit. Beatus vir cui non imputabit dominus peccatum. scilicet ad penam.

Deinde cum dicit. (Beatitudo ergo hominis etc.) Excludit falsum intellectum auctoritatis predictae. Posset enim in deus sic intelligere quod predicta gratia remissionis peccatorum non fieret nisi circumcisus. Ad hoc ergo excludendum primo apostolus quoniam mouet dicens. Beatitudo hec quia. scilicet deus dat iustitiam sine operibus manet tamen in circumcisioe. id est habet locum solum in circumcisus. An etiam et in prepucio. id est in gentibus? Manifestum est quod in utrisque secundum illud quod dicitur. infra. decimo. Idem dominus diues in omnes etc.

Secundo ibi. (Dominus enim.) Ad hoc ostendendum assu- mit auctoritatem scripture. quod dicitur. hoc ideo quero. (Dicimus enim etc.) Quod reputatur abrahe fides ad iustitiam. Gen. 15.

Tertio ex hac auctoritate concludit solones premisse quod non sub interrogatione tamen dicens. Quomodo ergo reputata est. scilicet fides abrahe ad iustitiam in circumcisioe: id est tempore quo erat circumcisus. an in prepucio: id est quando erat incircumcisus: Et respondet. Non in circumcisioe sed in prepucio. Et hoc manifestum est ex serie narrationis scripture. Nam Gene. 15. Legitur quod fides reputata est abrahe ad iustitiam. circumcisioe autem accepisse legitur Gen. 17. Si igitur Abraham adhuc incircumcisus existens iustificatus est per fidem manifestum est quod iusticia fidei per quas gratis remittuntur peccata non est solus in circumcisioe sed etiam in prepucio: id est in gentilitate.

Lectio.

II.

Signus accepit circumcisionis signaculum iusticie fidei que est in prepucio ut sit pater omnium credentium per prepucium ut reputeretur et illis ad iustitiam. Et sit pater circumcisionis: non his tantum qui sunt ex circumcisioe: sed et his que sectantur vestigia

fideli que est in preputio patris nostri abrahe. Ad enim per legem premissio abrahe aut semini eius: ut heres esset mundi: sed per iustitiam fidei. Si enim qui ex lege heredes sunt exterminata est fides. abolita est premissio. Lex enim ira operatur. Ubi enim non est lex nec prevaricatio.

¶ Ostendo quod beatitudo premissionis preceptorum non solum est in circumcissione sed etiam in preputio exemplo abrahe qui tempore preputii est iustificatus. hic respondet cuidam obiectioni. Possent enim aliqui dicere. si Abraham iustificatus est ante circumcissionem. ergo sine causa et frustra circumcissus est. Ad hanc ergo obiectionem excludendam. primo proponit quod circumcissio non erat causa iusticie sed signum. secundo ostendit quod ex hoc signo consequatur ibi. (Ut sit pater etc.) tertio ostendit modum quo consequatur ibi. (Non his tantum etc.) Circa primum duo faciunt. primo proponit circumcissionem esse signum. Gen. 17. Circumcidetis carnem preputii vestri ut sit in signum federis inter me et vos. secundo ostendit cuius rei sit signum dicens: quod sit signaculum iusticie fidei: id est quod est per fidem: que quidem fides est in preputio. id est quam Abraham habuit adhuc circumcissus existens.

¶ Dicit autem signaculum dupliciter. Uno modo quasi expressum signum habens similitudinem rei signate: sicut illud Eccl. 28. Tu signaculum similitudinis etc. Habet autem circumcissio expressam similitudinem cum fide abrahe. primo quidem quantum ad rem creditam. Credidit enim multiplicationem sui seminis: et congruenter accepit signum in membro generationis. secundo quantum ad effectum huius fidei: quod est remotio culpe: que signatur per remotionem superflue pellicule. Alio modo signaculum dicitur signum aliquid occultans quod reuelandum est amicis: sicut patet de sigillo: et hoc dicitur Apo. 9. Dignus est agnus qui occisus est accipere librum et aperire signacula eius. claudere ergo sub signaculo circumcissionis secretum incarnationis christi ex semine abrahe. Consequenter ostendit quid consequatur ex dictis. Consequitur enim ex hoc quod Abraham in preputio iustificatus per fidem postea circumcissionem accepit ut sit pater non solum circumcisorum sed etiam gentium in preputio: et hoc est quod dicit. Ut sit pater. id est ex predictis consequitur quod Abraham sit pater omnium gentium per preputium: id est qui sunt in statu preputii. Vel Abraham sit pater per preputium: id est per id quod habuit in preputio ut reputetur et illis ad iusticiam hoc. id est quod credunt sicut reputatum est abrahe. Et de hac paternitate dicitur Matt. 23. Potens est deus de lapidibus istis etc. Et sit pater circumcissionis: id est circumcisorum qui ex eo originem ducunt. Unde Jo. 8. Pater noster Abraham est.

¶ Deinde ostendit per quem modum sit pater etiam circumcisorum: quod per imitationem. Et hoc est quod dicit (Ut sit iquam pater non his tantum qui sunt in circumcissione). id est sunt circumcissi (sicut etiam his qui sectantur vestigia fidei patris nostri abrahe que est in preputio). id est quam Abraham habuit adhuc circumcissus. Jo. 8. Si filii abrahe estis opera eius facite. ¶ Et quod hic de circumcissione fit mentio oportet circa ipsam tria considerare. scilicet quare sit instituta. quam vim habuit: et quare sit mutata. ¶ Circa primum considerandum quod circumcissio sicut et alie legis ceremonie est propter duo instituta. primo quidem propter cultum diuinum ad quem homines sicut habet ceremonialia disponebantur. Et hoc circumcissio habet triplicem institutionis causam: quarum prima est ad significandum fides et obedientiam qua Abraham se deo subiecit: ut. scilicet illi qui circumcissionem acciperent abrahe: traditam fides et obedientiam ipsius obseruarent. Dicitur enim. Heb. ii. Sicut Abraham circumcissus est: et ideo facta est circumcissio in membro generationis ad signandum fides ipsius circa prolem futuram: ut dictum est. Secunda est ad expi-

mendum in signo corporali id quod spiritualiter erat faciendum. ut. scilicet a membro generationis: quod principali concupiscentie deseruit: abscinderet superflua pellicula. ita etiam a corde hominis omnia superflua concupiscentia tolleretur: sicut illud Jere. 4. Circumcidimini domino et auferete preputia cordium vestrorum etc. Tertia est. ut per hoc signum populus ille deus colens ab omnibus alijs populis distingueretur. Et ideo est quod Josue 5. mandauit dominus circumcidi filios israel: qui inter alias nationes erant habitaturi: qui prius in deserto solitari manentes circumcisi non erant. Alia autem ratio circumcissionis et omnium ceremonialium accipitur per comparationem ad christum ad quem comparatur sicut figura ad veritatem et membra ad corpus: sicut illud Colo. 2. Que sunt ymbra futurorum corpus autem christi. Sic igitur per circumcissionem corporalem significatur circumcissio spiritualis fienda per christum. primo quidem in animam quantum per ipsum peccatorum reatus et concupiscentie precludunt. Colo. 2. In quo. scilicet christo circumcisi estis circumcissio ne non manufacta in expoliatione corporis carnis: sed in circumcissione domini nostri iesu christi. Secundo vero quantum ad corpus: quod scilicet etiam in resurrectione ab electorum corporibus omnis passibilitas et mortalitas auferetur: et ideo circumcissio fiebat octauo die qui significat octauas etate resurgentium. nam septima est gescentium in christo. Sex autem etates sunt quibus seculus currit. Unde et circumcissio facta legitur cultellis petrinis. Josue. 5. Ad significandum quod spiritualis circumcissio fienda erat per petrum qui est christus: ut dicitur per Cor. 10. Non tamen hoc generaliter obseruabatur quod nec esset circumcissio nisi fieri cum petra. ¶ Circa secundum vero est sciendum quod sicut hic Hiero. dicit et est Bede. Ideo salutare curationis auxilium circumcissio in lege contra originalis peccati vulnus prebebat quod baptisimus agere tempore reuelate gratie conuenit. Ex quo patet quod virtus circumcissionis se extendebat ad deletionem originalis peccati. Quidam tamen dicunt quod gratia in circumcissione non conferebatur. non enim potest esse dei gratia sine iusticia. Argumentatur autem Aug. Gal. 2. Si iusticia est per legem. ergo christus gratis mortuus est. id est sine causa. Et eodem modo argumentari possumus. Si ex circumcissione est gratia iustificans christus gratis mortuus est: sed hoc non potest esse. Nam remissio peccati nunquam fit sine gratia. infra. 5. Iustificati igitur gratia ipsius etc. Et ideo alij dicunt quod in circumcissione dabatur gratia quantum ad effectus preuatiuos. id est remotio nis culpe. non autem quantum ad effectus positiuos. puta operationes iusticie. Sed hoc etiam conueniens non videtur. effectus enim positiuus alicuius forme ordine nature precedunt effectus preuatiuos. Non enim lumē pellit tenebras. nisi per hoc quod illuminat. Et ita gratia per hoc culpam pellit quod iustificat. Remoto autem peccato remouet posteriorius. Et ideo melius dicendum est quod circumcissio ex ipso opere operato non habet virtutem effectiuam neque quantum ad remotionem culpe neque quantum ad operationem iusticie: sed erat solum iusticie signum: ut per apostolum dicitur. sicut per fides christi cuius circumcissio signum erat. auferebat peccatum originale et conferebat auxilium gratie ad recte agendum. ¶ Circa tertium vero manifestum est etiam ex deo: quod oportet ut circumcissiones mutari. Nam circumcissio erat signum futuri. Non autem idem signum uenit patri sine preterito et futuro. et idem baptisimus est signum presentis gratie quod copiosior et utilior effectus habet gratie. quod quanto agens est propinquius et presentius tanto efficacius operatur.

¶ Deinde cum dicit. (Non enim per legem etc.) Ostendit propositum. scilicet quod circumcissio siue quocumque opus legis non iustificet ex diuina promissione. Et circa hoc duo faciunt. primo proponit quod intendit. Secundo probat propositum. ibi. (Si enim qui ex lege etc.) Supponit ergo apostolus. primo ex auctoritate bene promissionem factam abrahe et semini eius ut heres esset mundi. id est ut omnes gentes mundi in ipso benedicerentur sicut illud Gen. 12. In te benedicientur etc. Dicit

Ad romanos

autem ac semini eius: qz hō pmissio r si in ipso non est completa: completa tamē erat in semine eius. Dicit enī Heñ. 22: Benedicent in semine tuo oēs gētes terre. hoc autē semen pncipalr itellr xps fz illud Gal. 3: Abzabe dicte sunt pmissiones r semini eius. Nō dicit in seminibus qsi in multis: s; in vno rē. Qz. s. in vno in quo cōplet. oñdit vt sit heres mūdi fz illud ps. Postula a me r dabo tibi gētes hereditatē tuā. Scōario autē cōplet in illis q p grāz xpi sunt spiritalr semē abzabe. ifra. 9: Qui filij sunt pmissōis estimātur in semie. Qui etiā p xpm sunt heredes mūdi iqtuz oia in gliaz electoz cedunt. i. Cor. 3: Dia vestra sunt rē. Circa hāc pmissiōe vñū negat r vñū asserit. Negat hō pmissiōe scām p legē. Nō qdē nō dī ppter ipsam pmissiōe: qz tpe pmissiōis lex data erat: s; ppter pmissiōis impletionē: vt sit sensus: q talis pmissio scā erat abzabe nō qsi impleda p legē: qz vt dī Deb. 7. Nihil ad pfectū adduxit lex. Aliud autē alstruit: q. s. hō pmissio sit impleda p iusticiā fidei: qz sancti per fidē vicerunt regna. Deb. ii.

Deinde cū dicit. (Si enī rē.) oñdit ppositū. Et pmo quātuz ad hoc q pmissio nō sit impleda p legē. scōo qstuz ad B q sit impleda per iusticiā fidei. ibi. (Jō ex fide rē.) Circa pmo ponit tales rōnem. Si pmissio facta abzabe esset impleda p legem: fides abzabe credētis pmissiōi eēt inanis. qz pmissio ei facta aboleret: s; hoc est iconueniens. g r pmo. Circa hoc duo facit. pmo pponit pditionalē. scōo pbat eā. ibi. (Lex n. rē.) Destructio autē consequētis ē manifesta. Dicit g pmo q pmissio nō est facta p legē. si enī q ex lege sunt hi sunt heredes: id est si ad B q aliqui hereditatē pmissam pceptant requirūt q ex legis obseruantiā hoc consequant. exinanita est fides. i. vacua facta est fides q abzabam credidit deo pmittenti: vt dī Heñ. 15: Et B est icōueniens fz q dī p Cor. 15: Si xps nō resurrexit inanis ē pcedificatio nostra rē. Et qre sit inanis oñdit subdēs. Abolita. i. cassata est pmissio: qz nō psequit suū effectū. cōtra id qd dicit Deb. ii: Fidelem credidit eū eē q repromiserat. Et B ifra in pñti ca: dī. Quēcūq; pmissit dō potēs est rē.

Deinde cū dicit. (Lex enī.) pbat conditionalem pmissam per effectuz siue euētū legis. Et pmo pponit legis effectū siue euētū. scōo pbat. ibi. (Ubi enī nō est lex rē.) pbat autē cōditionalem sic. Si aliqua pmissio sit impleda per id qd impletionē pmissiōis ipedit: talis pmissio aboletur: r fides credentis exinanit: s; lex ipedit consecutōez hereditatis. lex enī iram operat. g si per legē sit adimplenda pmissio: exinanita est fides: abolita est pmissio. Dicitur autē lex iram operari. i. vindictā: qz per legem facti sunt homines digni dei vindicta. 4: Reguz 22: Magna ira dñi succensa est dnos: qz nō audierūt patres nostri verba libri huius. s. legis rē. Poss; autē aliquis itelligere q lex irā operatur qstuz ad ceremonialia tempore grē obseruata fm illud Gal. 5: Si circūcidimini xps nihil vobis pderit. S; qd hic dicit itelligendū est etiam qstuz ad moralia: nō quidez q legis pcepta moralia pceptant aliqd: qd qui obseruat dignos ira dei efficiat: s; occasionalr: qz precipit r gratiam adimplendi nō prebet: fm illud scōe Lozin. 3: Littera occidit: spūs antez viuificat. Quia. s. interius adiuvat i firmitatem nostram: vt dicitur infra. 8.

Deinde cum dicit. (Ubi enī non est lex rē.) oñdit qualiter iraz opatur dicēs. vbi non est lex: nō est pnuaricatio: qz r si aliquis lege nō data peccare possit d id qd nāliter iustum est faciendo. nō tñ pnuaricator dicit nisi legem trāsgrediens. ps. Vidi pnuaricantes r tabescebaz rē. Et tamē omnis peccator pōt dici pnuaricator in qstuz legē nālez trāsgredit. ps. Pnuaricātes reputaui oēs peccatores terre. Hraui est tamē trāsgredi siml legē nature r legēz scriptam qz solaz legē nature. Et ideo lege data sine grā adiuuante pnuaricatio creuit r maiorē iram pmeruit.

uante pnuaricatio creuit r maiorē iram pmeruit.

Lectio.

III.

Deo ex fide vt fm gratiam firma sic pmissio omni semini. Nō ei qui ex lege est solum: sed r ei qui ex fide est abzabe qui pater est oium nostrum:

(sicut scriptum est. Quia patrem multarum gētiū posui te ante deum cui credidisti. qui viuificat mortuos. r vocat ea que nō sunt: tanq; ea que sunt.) Qui contra spem in spem credidit vt fieret pater multarum gentiū. fm q dictum est ei. Sic erit semen tuuz sicut stelle celi r arena maris. Et non infirmatus est in fide nec cōsiderauit corpus suum emortuum cum iam fere centum esset annozum. r emortuam vuluaz sarre. In repromissioe etiāz dei nō hesitauit disfidencia: sed confortatus est fide: dans gloriāz deo: plenissime sciens: quia quecūq; pmissit deus potens est r facere. Ideo r reputatū est illi ad iusticiā. Non est autem scriptū tm ppter ipsum: quia reputatum est illi ad iusticiāz: sed r ppter nos: quibus reputabit credentibus in eū qui suscitauit Iesum xpm dñm nrm a mortuis. qui traditus est ppter delicta nostra r resurrexit ppter iustificationē nostrā.

Ostēso q pmissio facta abzabe r semini eius nō sit impleda p legē. hic ostēdit q sit impleda per fidē. Et circa B tria facit. pmo ostendit per quid sit hō pmissio adimplenda. scōo ostendit in qbus sit adimplenda. ibi. (Omni semini rē.) Tertio a quo sit impleda. ibi. (Qui viuificat mortuos rē.) pmo g cōcludit ppositum quasi ex diuisione. Videt enī neciū esse q pmissio adimpleat vel per fidē vel per legē. nō aut per legē: qz pmissio aboleretur. Uñ cōcludit. Jō ex fide. s. Negmur pmissionē. vt heredes simus mūdi. pma Jo. 5: Nec est victoria que vincit mūdūz rē. Et hoc pfirmat per dñm mediū ei qd supra assumpserat. Dicitū est enī q si iusticia ex lege eēt pmissio aboleret: s; si sit ex fide remanet firma pmissio ppter vntē dñe grē iustificātis hoīem per fidē. Et hoc est qd dicit. Ut pmissio dei sit firma: nō qdem per opationes hoīum que possunt deficere: s; fm grām dei que ifallibilis est. scōa Lozi. 12: Sufficit tibi gratia mea: r scōa Lozi. pmo. Quotquot sunt pmissiones in illo. s. xpo est. i. veritatem habent.

Deinde cū dicit. (Omni semini rē.) Ostendit in qbus impleatur predicta pmissio. Et pmo pponit qd itendit: r dicit q pdicta pmissio sic impleda per fidē est firma per grāz. oī semini. i. oī hoī q fuerit qualrcūq; semē abzabe. Eccle. 44. Lū semie eoz pmanēt bona: hereditas scā nepotes eoz.

Secundo ibi. (Nō ei rē.) Exponit quod dixerat omni semini. est enī quoddaz semen carnale. fm illud Jo. 8. Semen abzabe sumus. Est aliud semē spūale: s; illud Mat. 3: Potens est deus de lapidibus his. i. de gentibus suscitare filios abzabe. Semē autē abzabe carnale legē seruauit: sed fides eius etiāz imitatur semē spūale. Et sic si per solā legem esset pmissio non impleat in oī semine: s; solum in carnali. Quia vō impletur per fidem q est oibus cōmunis. planū est q impletur in omni semine.

3: ibi. (Qui est p rē.) pbat qd supposuerat. s. q semē abzabe sit nō soluz qd est ex lege: s; etiā qd est ex fide per au

etozitate scripture: cuius pmo ponit sensum dicens. Qui. s. abrahā est pater oium nostrū. i. oīuz credētū. siue iudeoz siue gētiliū. Supra eodē. Ut sit pater oīuz credētū. Ysa. Si. Attendite ad abrahā patrē vestrū. Scōo inducit auctoritatē dicens. Sicut scriptū est gen. 17. Quia patrē multarū gentium posui te. Littera alia habet. Cōstitui te. qd sensum nō variat. Ecc. 4. 4. Abraham magnus pater multitudinis gentium. tertio ibi. (Ante deū rē) exponit qd dixerat. Sic. n. dictū est: posui te quasi iam esset impletū qd longe postea erat implēdum. sed que sunt futura in se ipsis i dei pudentia sunt presentia. fm illud ecc. 23. Domino deo nostro anteq̄ crearent oīa sunt agnita sicut r post perfectum respicit oīa. Et ideo apostolus dicit qd hoc qd dictū est. posui te itelligendū est ante deum. i. in eius presentia cui credidisti. Crediderat enī abrahā deo futura p̄nunciāti ac si videret presentia. qz vt dicit heb. ii. Fides est sp̄adaz sub stātia rez argumentū nō apparentium.

Deinde cum dicit. (Qui uiuificat mortuos rē.) Ostendit a quo sit implēda h̄s pmissio dicens. q. s. deus uiuificat mortuos. i. iudeos q̄ erāt mortui in peccatis p̄tra legē agētes uiuificat p̄ fidem r gratiā: vt p̄missione abrahę consequantur. Jo. 5. Sicut p̄ suscitāt mortuos r uiuificat rē. Et ea que nō sunt. i. gentiles vocat. s. ad gratiā tanq̄ ea q̄ sunt. i. tanq̄ iudeos. ifra. 9. Uocabo nō plebem meā rē. Significat aut̄ gentiles p̄ ea q̄ nō sunt: qz erant oīo alienati a deo sicut p̄ma cor. 13. dicitur. Si caritatem non habuero nihil sum. Et sic p̄ h̄s uocationē implebit̄ pmissio abrahę etiaz in gētilib̄. Uel qd dicit. vocat ea que nō sunt nō itelligit de uocatione tēporali: sed de uocatione predestinationis eterne qua uocant̄ r eligunt̄ etiā q̄ nō sunt ac si essent. Ephe. 1. Elegit nos in ipso ante mūdi cōstitutionē. Et de hac uocatione dicit ifra. 9. Nō ex operib̄ s̄ ex uolūtate dictū: qz maior seruiet minori. Uel uocationē hic dicit simplicē dei noticiam vel cognitionē qua cognoscit futura que nō sunt in actu sicut presentia. Et hoc modo uocatio in. ps. accipitur cū dicitur. Qui numerat multitudinē stellarū rē. Et h̄z hūc sensum qd hic dicit̄ iducit̄ p̄pter id qd supra dictū ē ante deum cui credidisti. duo enī uidebant̄ obstare ei qd dictū est. patrē multaz gentium posui te. quoz vnus erat qz ipse idem abrahā erat quasi emortuus p̄ senectute vt ifra dicitur. Et cōtra hoc dicit. q̄ uiuificat mortuos. Aliud aut̄ ē qz ille multe gentes nōdū erant. Et p̄tra hoc subdit. Et uocat ea q̄ nō sunt tanq̄ ea q̄ sunt.

Deinde cū dicit. (Qui cōtra spes) cōmēdat fidē abrahę Et pmo ostēdit magnitudinē fidei eius. scōo efficaciaz vel fructū eius ibi. (Ideo r reputatū est rē.) Circa primū duo facit. pmo ostēdit magnitudinē fidei abrahę q̄tuz ad p̄missionem feminis multiplicādi. secūdo q̄tuz ad repromissionem feminis exaltādi ibi. (In repromissione rē.) Circa primū duo facit. Primo ostēdit fidem eius fuisse magnaz scōo ostēdit eam fuisse firmā ibi. (Et nō infirmatus in fide rē.) Circa primū duo facit. Primo p̄pōit magnitudinē fidei abrahę dicens qui. s. abrahā in hac spem. credidit vt fieret pater multaz gētiū. sed p̄tra alias spem. Circa qd cōsiderādum est qd spes importat certā expectationē boni futuri. que qdem certitudo est quandoq̄ ex cā humana siue naturali fm illud p̄ma cor. 9. Debet in spe qui arat arare. quādoq̄ uero certitudo expectātis est ex causa diuina fm illud. ps. In te domine speraui rē. Hoc ergo bonuz qd abrahā fieret pater multaz gentium certitudinē habebat ex parte dei p̄mittētis. Sed cōtrariū apparebat ex cause naturali siue humana. Ideo dicit. Qui p̄tra spem cause naturalis vel humane credidit i spem diuine p̄missiōis. Quaz quidē scōo ponit dices h̄z qd dictū est ei. s. gen. 22. Sic crit semē tuum sicut stelle celi. r sicut arena maris. Utrūq̄ aut̄

boz iducit̄ p̄pter similitudines innumerabilis multitudinis. Nam q̄tum ad stellas dicitur deut. 1. Dominus deus uester multiplicauit uos r estis hodie sicut stelle celi. Q̄tū ad arenam dicit̄. reg. 4. Iuda r israel innumerabiles sicut arena maris sunt. Potest tñ aliqua differētia iter utriūq̄ attendi vt stellis cōparētur iusti q̄ fuerūt ex semie abrahę. dan. 12. Qui ad iustitiā erudiunt plurimos quasi stelle in p̄petuas eternitates. Arene aut̄ cōparant̄ peccatores: qz fluctibus mundi quasi cuiusdam maris opprimunt̄. Je. 5. Posui arenam terminum maris.

Deinde cū dicit. (Et nō infirmatus est.) Ostēdit firmitatez abrahę quā pmo p̄ponit dices: r nō infirmatus est. sicut. n. tēperantia ostēdit̄ nō esse ifirma q̄ magnis cōcupiscibilib̄ nō uincit̄. ita fides ostēdit̄ nō eē ifirma: sed fortis que a magnis difficultatib̄ nō superat̄. p̄ma. pe. 5. Cū resistite fortes i fide. scōo ibi. (Nec p̄siderauit rē.) ponit difficultates ex qbus ostēdit̄ fides eius nō fuisse ifirma. Et pmo qdem ex parte ipsius abrahę cum dicit. Nō cōsiderauit. s. ad discrendum p̄missionem corpus suū emortuū. s. qz iam mortificata erat in eo vis generatiua p̄pter senectutē. Unde dicit. Lum iaz fere centū ānoz eēt. Abrahę enī cētenario exp̄stenti natus ē Isaac. vt habet̄ gen. 21. Per ānuz autē ante fuerat sibi filius p̄missus fm illud gen. 18. Reuertens ueniam ad te tēpore illo. r erit sare filius. (S̄z uidef̄ qd nō fuit corpus eius emortuū q̄tum ad uim generatiuā: qz etiā post mortē sare duxit cethurā uxorem: q̄ genuit ei filios: vt dicitur gen. 25. (Dicunt̄ q̄dam qd mortua erat in eo vis gētiua q̄tū ad h̄ qd ex muliere antiq̄ ḡnaret nō q̄tū ad h̄ qd ḡnaret filii ex iuuecula. Solēt. n. senes ex iuueculis mulierib̄ plē gignere. nō aut̄ ex antiq̄s q̄ sunt min⁹ apte ad cōcipiendū. Sed melius dicēdū uidef̄ qd abrahę miraculo se restituta erat vis generādi: r quātū ad sarā r q̄tū ad oēs mulieres. Scōo ponit difficultatē ex pte uxoris cū dicit. Et emortuā uulū sare. s. nō p̄siderauit vt discrederet. Dicit aut̄ emortuā q̄tum ad actū generādi. tū p̄pter sterilitatez tum p̄ senectutē. Jam. n. desierāt ei feri muliebria. vt dicitur. is. Et iō Isa. si. vbi dicit̄. Attēdite ad abrahā patrē ustrum r ad sarā q̄ uos peperit. vt ostēderet utriusq̄ mortificationē: r frigiditatem p̄missi dices. Attēdite ad petrā vñ excisi estis: r ad cauernā laci de quā p̄cisi estis.

Deinde cū dicit. (In repromissione et dei rē.) Cōmēdat fidem abrahę q̄tum ad iteratā p̄missionem de semis exaltatione. Et pmo ponit fidei firmitatē. scōo firmitatis cāz ibi. (Dans gloriā deo.) Dicit̄ q̄ pmo. in repromissione et dei. i. i. iterata ei? p̄missiōe v̄l de semis multitudie quam p̄missit. Primo qdē. gen. 15. dices. Suscipe celuz r numera stellas si potēs. r ifra. 17. Eris pater multaz gētiuz: r itez ifra. 22. Multiplicabo semē tuū sicut stellas celi. Uel itelligēduz ē i repromissione dei. i. i. iterata p̄missiōe de exaltatiōe semis ei? qz cū dixisset multiplicabo semē tuū statiz subdit. Possi debet semē tuū portas inimicoz tuoz r benedicent̄ i semine tuo oēs gētes terre. In hac qdē dei repromissione nō hesitauit. i. nō dubitauit diffidētia. s. qd diffideret de ueritate diuine p̄missiōis. Jac. p̄mo. Qui hesitat filis ē fluctui maris rē. s̄ p̄fortat⁹ ē fide: id est fortiter fidei adhesit. p̄ma. pe. vltimo. Cui resistite fortes in fide.

Cōsequēter cū dicit. (Dans gloriā deo.) Assignat rōnem firmitatis fidei eius dices. Cōfortatus ē in q̄ fide dans gloriā deo iquātū. s. p̄siderauit oipotētiā ei? ps. Magna uirtus eius rē. Uñ r hic subdit̄. Plenissime sciēs qz q̄cūq̄ p̄missit de? potēs ē facere. sap. 12. Subest. n. tibi euz uolueris posse. Ex quo p̄z qd q̄cūq̄ nō ē firm⁹ in fide dei q̄tū est in se diuine glorie derogat vel q̄tum ad eius ueritatē v̄l q̄tum ad eius potentiam.

Deinde cū dicit. (Et reputatū ē ei) cōmēdat fidē abrahę

Ad romanos

scdm ad eius effectū. Et pmo ponit effectū quē in ipso habuit dicens. Ideo. s. qz abrahā tā pfecte hoc ipm credidit reputatū est illi ad iusticiā. pmi Mach. z. Et reputatū ē ei ad iusticiā. scdo ostēdit effectū quez fides ei? hz etiā i alijs. Et circa hoc tria facit. pmo ponit similitudinē effectus dicens. Nō aut scriptū ē tm pp ipsum qz reputatū ē illi ad iusticiā. vt. s. reputem? qz soli abrahā fides ad iusticiā rputata sit. sed scriptū ē pp nos qbus reputabif. s. fides. ad iusticiāz infra. is. Quēcūqz scripta sunt ad nostrā doctrinam scripta sunt. Sic ergo scriptū ē pp eū vt sit nobis in exēplum. z pp nos vt sit nobis in iustificatiōis spez. Scdo ibi (Credētib? in eū) Ostēdit similitudinē fidei. Reputata ē. n. ad iusticiā fides abrahā credēti qz corp? suū emortuū. z emortua vultua sare posset viuificari ad filiozuz pcreationem. Reputatur z nobis credētib? in eū qz suscitauit dñm nostrū ih̄m xpm a mortuis. z in deū patrē cui ipse dicit in. ps. Tu autē dñe miserere mei z resuscita me. Et qz eadē ē vltus patris z filij. ipse etiā in ppria virtute surrexit. Qz autē hec fides iustificet habet. ifra. io. Si cōfitearis in ore tuo dominū i esum z in corde tuo credideris qz deus illū suscitauit a mortuis. saluus eris. tertio ibi (Qui traditus est zc.) Assignat cām quare fides resurrectionis xpi iustificet dicēs q. s. xpus traditus ē. s. in mortē a deo patrē. ifra. s. proprio filio suo nō peperit deus. s. p nobis oibus tradidit illū. Et a seipso Ephe. s. Tradidit semetipsum pro nobis. Et a iuda. Jo. 19. Qui me tradidit tibi maius peccatū hz. Et a iudeis. Mat. 20. Tradēt euz gētibus ad illudēdū. Et resurrexit pp iusticiam nostram. idest vt nos resurgēdo iustificaret. infra. 6. Quō xps resurrexit a mortuis p gloriā patris. ita z nos in nouitate vite ambulem? Et qz pp delicta nostra sit traditus in mortē manifestum videtur ex hoc qz sua morte meruit nobis deletionē peccatoz. sed resurgēdo nō meruit. qz in statu resurrectionis nō fuit viator. sed pprehēsor. Et ideo dicendū est qz mors xpi fuit nobis salutaris nō solū p modum meriti. sed et p modū cuiusdā efficiētē. Luz. n. humanitas xpi esset quodāmodo instrumentū diuinitatis eius. vt damasce. dicit. oēs passiōes z actiōes humanitatis christi fuerunt nobis salutifere vtpote ex virtute diuinitatis pueniētes. Sed qz effectus habz aliquid similitudinē cause mortē xpi qua extincta est in eo mortalis vita. dicit esse causam extinctionis peccatoz nostroz. resurrectionē aut ei? qz redyt ad nouā vitā glie dicē eē cāz iustificationis nre p quā redim? ad nouitātē iustitiē. CAP. V.

Iustificati igit ex fide pacem habemus ad deū p dominiū nostrū ih̄m christuz. p quē habemus accessum per fidem in gratiā istam in qua stamus z gloriāmur i spe glorie filiorum dei. Nō soluz autē. sed z gloriāmur in tribulationibus. scientes qz tribulatio patientiam operatur. patientia autem pbationem pbatio vero spem. Spes autē nō cōfundit. qz charitas dei diffusa ē i cordibus nostris p spiritū sanctuz qui datus est nobis.

Postqz apostolus ostēdit necessitatē gratie xpi. qz sine ea nec cognitio veritatis gentib? nec circūcisio z lex iudeis p fuerūt. ad salutem. Dic icipit cōmendare virtutē grē. Et circa hoc duo facit. pmo ostēdit que bona p grām psequamur. scdo a qb? malis p eā liberemur ibi. (Propterea sic p vniū hominē zc.) Circa pmiū duo facit. pmo pōit modū pueniēdi seu viā qz venim? ad grāz. scdo ostēdit bōa qz p grāz psequamur ibi. (Et gloriāmur in spe glie zc.) Circa pmiū duo

facit. pmo exhortat ad debituz grē vsum. scdo ostēdit nobis gratie aditū ibi. (Per quem accessum zc.) Dicit qz pmo. Dicitum est qz fides reputabif oibus ad iusticiam credentibus resurrectionē christi. qz est cā nostre iustificatiōis. Iustificati igit ex fide iniquatū. s. p fidē resurrectionis effectum eius picipam? habeam? pacem ad deū. s. subyciēdo nos z obediēdo ei. Job. 22. Acquiesce igit ei z habeto pacem. Job. 9. Quis resistit ei z pacē habuit. Et h? p iesuz christum dñm nostrū. qz nos ad istā pacem pduxit. ephe. z. Ipse est pax nostra. Unde subdit. p quē xpm accessum habemus. s. tanqz p mediatorē. p thimo. z. Mediator dei z hoīuz zc. Ephe. z. Per ipsum accessum habemus ambo in vno spiritu ad patrē. Accessum inqz in gratiā istā. i. in statū gratie. Jo. pmo. Gratia z veritas p ih̄m xpm facta ē. In q. i. p quā grām nō solū resurrexim? a peccatis. sed et stam? fixi z erecti p affectū in celestia. ps. Stātes erant pedes nostri. Idē nos aut surrexim? z erecti sum? z hoc p fidē p quā. s. gratiā psequamur. nō qz fides pcedat grām. cū potius p gratiā sit fides. cph. z. Hra estis saluati p fidē. s. qz pmius effectus grē in nobis est fides.

Deide cū dicit. (Gloriamur in spe glie zc.) Ostēdit qz bōa nobis p grām pueniunt. pmo dicit qz p gratiam habemus gloriā spei. Scdo qz p gratiā habemus gliaz dei ibi (Nō solum autē) Circa pmiū tria facit. pmo ostēdit magnitudinem spei in qua gloriāmur. scdo eius vehemētiam ibi. (Nō solum autē zc.) tertio eius firmitatē ibi. (Spes autem nō cōfundit zc.) Magnitudo autē spei cōsiderat ex magnitudine rei sperate quā ponit dicēs. z gloriāmur in spe glorie filioz dei. i. ex hoc qz speram? nos adepturos gloriā filioz dei. Per gratiā. n. xpi adepti sum? spm adoptionis filioz dei vt dī. ifra. s. sap. 5. Ecce quō dputati sunt iter filios dei. Filij autē debet hereditas patris. ifra. s. Si autē filij. z heredes. hec autē hereditas ē gloria quā deus hz in seipso. Job. 4. Si habes brachiū vt deus zc. z h? spes idita ē nobis p xpm. pma pe. pmo. Regenerauit nos in spē viuā p resurrectionē ih̄m xpi ex mortuis in hereditatē incorruptibilem zc. Et hec gloria qz in futuro. in nobis cōplebit iteriz nūc i nobis ichoat p spem ifra. s. Spe salui facti sum? ps. Gloriabunt i te oēs q diligūt nomē tuum.

Deide cū dicit (Nō solū autē zc.) Ostēdit vehemētiam hui? spei. Qui. n. vehemēter aliqd spat libētē sustinet pp illud. et difficilia z amara. sicut ifirm? si vehemēter spat. sanitate libētē bibit potionē amarā vt sanet p ipsam. Signū g? vehemētis spei quā habem? pp xpm ē qz nō solū gliamur de spe future glorie. sed etiam de malis que pro ipsa patimur vnde dicit. Non solum autem gloriāmur. s. in spe glorie. s. etiam gloriāmur in tribulationibus per quas ad gloriā puenimus. Act. 14. Per multas tribulatiōes oz nos itroire in regnū celoꝝ. Jac. pmo. De gaudiū existimate fratres mei cū in tentatiōes varias icideritis. Et cāz ostēdit pnter dicēs. sciētes zc. Ubi qtuoz p ordinē ponit. quoz pmiū ē tribulatio. de qua dicit qz tribulatio patiētā opaf. Nō qdem sic qz tribulatio sit ei? cā effectiua. s. qz tribulatio ē mā z occasio exercēdi patiētē actū ifra. iz. In tribulatiōe patiētes scdo pōit patiētē effectū cū dicit. Patiētia pbationē. Ecc. z. In igne pbat aurū z argētū. hoies vō receptibiles in camino humiliatiōis. Manifestū ē. n. qz detrimentū alicui? rei d? facili sustinem? pp rē quā magis amam?. Unde si quis in reb? corp'alib? z tēporalib? patiēter sustinet pp cōse quēda bōa eterna sufficiēter ex h? pbat qz talis plus amet bōa eterna qz tēporalia. (S? tra id qd hic dī Jac. pmo pprobatio fidei vestre patiētā opaf. Dicēdū ē aut qz pbatio dupliciter pōt accipi. Uno modo fm qz est in pbatio. et sic pbatio est ipsa tribulatio p quā hō pbat. vnde idēz est dictum qz tribulatio patiētā opaf z qz tribulatio probat